

ZPRÁVY

ČESKÉ SPOLEČNOSTI RUKOPISNÉ

5

Řada: VII

ISSN 1213-9033

Prosinec 2010

Obsah

Články

Dana Mentzlová: <i>Nález Rukopisu zelenohorského</i>	97
Jiří Urban: <i>Několik poznámek k průzkumu Libušina prorocství</i>	104
Karel Nesměrák: <i>Poškození Rukopisu královédvorského Ivanovovým týmem</i>	108
Recenze	115
Členské zprávy	120
Drobné zprávy	120

Nález Rukopisu zelenohorského

DANA MENTZLOVÁ

Rukopis zelenohorský nalezl důchodní (správce důchodů) Josef Kovář na zámku Zelená Hora u Nepomuku. Na zámku je v přízemí tmavá komora s malým okénkem, ve které se skladovaly různé hospodářské potřeby a staré spisy. Kovář se jednou probíral starými listinami a nalezl dva zašpiněné pergamenové dvoulisty. Špínu očistil vlhkou houbou a donesl rukopis ukázat Františku Boubelovi, tehdy děkanovi v Nepomuku. Boubel ukázal rukopis některým kněžím, mimo jiné Josefu Zemanovi.

Rukopis byl nalezen pravděpodobně již roku 1817. Po nějaké době četl děkan Boubel výzvu vrchního purkrabího Františka z Kolovrat všem vlastencům, aby zasílali dary a příspěvky pro české Muzeum. Podle Boubelova návrhu zaslal Kovář rukopis do Prahy, ale anonymně, aby nepřišel o místo. Báł se, „že by mu odstranění tohoto spisu za zpronevěření v úřední službě pokládáno býti mohlo“. Rukopis byl vhozen v listopadu 1818 do schránky na Malé Straně a byl adresován hraběti Františku z Kolovrat. Přiložen byl německý anonymní dopis:

Vaše Excellence! V našem domácím archivu ležely přiložené čtyři listy pergamentu snad po staletí odhozené v prachu. Že však znám vznešené smýšlení mého pána (který je zarytý německý Michl) ohledně Národního musea: neboť on by to viděl raději spálené nebo zetlelé, než aby to dal této instituci, tak jsem připadl na myšlenku zaslat tyto listy Vaší Excelenci anonymně, neboť pod svým jménem bych se vystavil nebezpečí být zbaven služby; a prosím je věnovat této vlastenecké instituci od nejmenovaného pravého vlastence. Jejich obsah jsem nemohl rozluštit, i když jsem nešetřil čas ani námahu, a jsem na něj velmi zvědavý. Doufám, že český profesor nebo jiný český učenec to neshledá tak těžkým. Škoda, že černě, když jsem otíral prach vlhkou houbou, se poté změnila v zeleň. Psáno olůvkem, aby nebylo poznat mou ruku.

Rukopis byl poté zaslán hraběti Kašparu Sternbergovi, který se tehdy zdržoval v Radnici. Farářem v Radnici byl žák Dobrovského, český buditel a filolog Antonín Puchmajer. Pokusil se rukopis přečíst. Dostí přesně přečetl jednotlivá písmena (mýlil se prý jen čtyřikrát), ale nedovedl text dobře rozdělit na slova a

zmýlil se v pořadí stránek. Omylem měl 3. a 4. stranu za 1. a 2. stranu. Četl chybně například „po Gubisañlutu“ (namísto pogubi sañ lutu). Puchmajer rukopis omaloval a poslal toto faksimile Josefu Dobrovskému.

Dobrovskému byly již okolnosti anonymního zaslání rukopisu podezřelé. Nedovedl faksimile zcela pochopit. Četl v něm o plucích Čechových, což měl za nehistorické. Také gramatické tvary měl za chybné.

Pak zkoušeli rukopis číst Václav Hanka s Josefem Jungmannem. Přišli na přehození stránek a společným úsilím přečetli text za tři dny. Dobrovský pojal proti nim podezření a psal 29. ledna 1819 Puchmajerovi: „*Že skládatelé starého zlomku jej lépe oddělují, čtou a lépe mu rozumějí než Vy a já, lze pochopiti. Jen, co s tou: Tetvy Popelova říci chtěli, sami dobře nevědí.*“ Dobrovský byl přesvědčen o padělanosti fragmentu ještě dříve, než jej viděl, a tento názor pak vždy zastával s neobvyklou prudkostí. V roce 1819 nebyl u nás větší znalec staročeského jazyka, a proto se téměř všichni podrobili jeho mínění a rukopis byl jako nepravý předán Museu k uchování.

Text však již koloval v opisech a byl zaslán také do Polska J. B. Rakowickému, jenž jej otiskl ve svém díle *Prawda ruska*¹ jako starověkou památku. Z tohoto díla skladbu převzal Šiškov a zveřejnil ji s ruským překladem v *Izvěstijích Rossijskoj akademii*². První vydání Rukopisu zelenohorského u nás vydali roku 1822 Josef a Antonín Jungmannovi v časopise *Krok*³. V předmluvě si dovořili ponadzvednout odpůrce slovy: „*odporuj kdo chce, nejstarší zlomek to jest nám známé české vzdělanosti.*“

Dobrovský cítil nutnost vyjádřit se a zaslal do vídeňského Hormayrova Archivu článek *Literarischer Betrug* (Literární podvod)⁴. V článku podal zprávu o záhadném zaslání fragmentu, prohlásil podvod již z anonymního dopisu samého za zřejmý, ale žádné další důkazy podvrženosti neuvedl, jen ještě poukázal na zelený inkoust. Odpověděl mu V. A. Svoboda článkem *Libuša als Gesetzgeberin* (Libuše jako zákonodárkyně)⁵ v témže časopise. Obhajoval rukopis jeho starobylým duchem, básnickou silou a prostotou. Dobrovský nejprve reagoval článkem *Vorläufige Antwort auf des Herrn W. S. Ausfälle*⁶ (Předběžná odpověď na

¹) Rakowicki J. B.: *Prawda ruska czyli Prawa wielkiego zięcia Jaroslawa Wladymirowicza tudzież traktaty Olga y Igora ... Dil I.* Varšava 1820, s. 235–241.

²) Šiškov A. S.: Рукопись кралдоворская. *Известия российской Академии Наук* 8, 1820, s. 47–215.

³) Jungmann A., Jungmann J.: Soud Libušin. *Krok* 1, 1821–1822, č. 3, s. 48–61.

⁴) Dobrovský J.: Literarischer Betrug. *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst (Wien)* 15, 1824, Nr. 46, 16/4, s. 260.

⁵) Svoboda V. A.: Libuša als Gesetzgeberin. *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst (Wien)* 15, 1824, Nr. 64, 28/5.

⁶) Dobrovský J.: Vorläufige Antwort auf des Herrn W. S. Ausfälle. *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst (Wien)* 15, 1824, Nr. 79, 2/7, s. 435–436.

útoky pana V. S.), kde vytýkal rukopisu např. použití ruských slov. Dále vyslovil námitky ohledně historických faktů: hrad Vyšehrad tehdy ještě nestál, lechové byli jen v Polsku, větev Popelů je vymyšlena. Podrobnější odpověď zařadil Dobrovský do recenze na Rakowieckého *Prawdu ruskou*⁷. Kromě kritiky Svobody a vlastenců zde vytkl slova nedoložená, nebo nedoložená v daném významu: *oten, plzeň, ladný, pravda, lech*. Na tyto články sepsal odpověď Svoboda a také Antonín Jungmann, ale z ohledu na stáří a zásluhy Dobrovského nakonec články nezveřejnili. Tím spor poněkud utichl a jen ojediněle se objevovaly drobné zmínky.

Jungmann v *Historii literatury české* z roku 1825 psal: „*P. Dobrovský, jehož některým domněnkám historickým tento rukopis na odpor stojí, jej za podvržený vyhlásil, ale zajisté nedůvodně.*“ Obdobně Šafařík v díle *Geschichte der slavischen Sprache und Literatur* z roku 1826: „*čtyři pergamenové listy ..., jejichž pravost byla nově Dobrovským zpochybněna marně.*“

První zmínku o chemickém zkoumání rukopisu máme v dopise Josefa Jungmanna Antonínu Markovi z roku 1824: „*Dobrovský s Millauerem a Steinmannem (Němcem kovaným) vyšetřovali rukopis o Libuši a našli jej býti podvrženým. Steinmann chemicky shledal, že ta barva zelená ani tři léta trvati nebude a Dobrovský shledal, že každé slovo a mluvení způsob odjinud čerpán, což on že ukázati hotov.*“

Brandl⁸ vysvětluje Dobrovského stanovisko k Rukopisu zelenohorskému tím, že Dobrovský neměl cit pro poezii. Cituje názor Dobrovského na srbské písně v listě Kamarytovi z roku 1827: „*Nevím, co ti lidé s těmi srbskými písněmi jen chtějí? To všecko Kopitar tak vykřičel, pak namydli něco Goethovi a nyní dělají tolik hluku. A přece jsou to jen písně pouličné! Něco jiného jsou písně ruské, ty mají přec ještě v třetí osobě jednočtu staré ть!*“ Podle Brandla spatřoval Dobrovský v Rukopise zelenohorském „*toliko předmět grammatický, jehožto formy s jeho výzkumy filologickými se nesrovnávaly a tudíž podle jeho úsudku bez ceny byly.*“ Obdobné gramatické tvary jako v RZ se objevily až roku 1828 v meziřádkovém překladu Evangelia sv. Jana. Nález této památky Dobrovského značně znepokojil. Řekl tehdy Palackému: „*Jestli Evangelium pravé a staré, musí také zlomek o Libuši pravý a starý býti; jelikož ale zlomek o Libuši zajisté podvržen jest, musí také evangelium sv. Jana podvrženo býti.*“ Hanka proto uschoval fragment Evangelia sv. Jana a nikomu jej neukazoval, aby se vyvaroval urážky svého učitele.

⁷⁾ Dobrovský J.: *Prawda ruska etc. Das russische Recht des Grossfürsten Jaroslav ...* Von J. B. Rakowiecki. Warschau ... I. Tom. 1820. II. 1822. *Jahrbücher der Literatur (Wien)* 1824, Bd. 27, July–September, s. 88–119.

⁸⁾ Brandl J.: *Život Josefa Dobrovského*. 2. upr. vyd. Praha, Neklan 2003.

Po smrti Dobrovského vydali Hanka a Svoboda Libušin soud společně s Rukopisem královédvorským. Recenzi na tuto knihu napsal Palacký⁹⁾ a přiznal se v ní, že si o starobylosti Libušina soudu ještě neutvořil názor. Palacký pak viděl rukopis po letech roku 1834, po mnoha zkušenostech s písemnými památkami, a přesvědčil se o jeho pravosti.

V roce 1840 vydává Palacký spolu se Šafaříkem kritické vydání Libušina soudu a dalších starých památek české řeči (*Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache: Libuša's Gericht, Evangelium Johannis, Der Leitmeritzer Stiftungsbrief, Glossen der Mater verborum*), které obsahuje podrobný popis fragmentu, paleografický přepis, překlad do latiny a němčiny, seznam slov a gramatických tvarů. Palacký a Šafařík zde shrnuli všechny námítky proti rukopisu a ukázali, že žádná z nich pravost rukopisu nevyvrací. U některých slov poukázali na výskyt v jiných slovanských památkách nebo ve vlastních jménech. Pro toto kritické vydání provedl mykolog a mikroskopik Augustin Corda chemické a mikroskopické zkoumání rukopisu. Corda prozkoumal pergamen i psací látku a prohlásil rukopis z přírodně historického hlediska a z prostého stavu spisu za nanejvýš starý. Cordovy výsledky patří i dnes k důležitým zdrojům našich znalostí o Rukopise zelenohorském. Palacký se Šafaříkem přispěli i k rozřešení otázky zeleného inkoustu. Pro tuto zvláštní barvu byl rukopis podezírán z padělanosti. Stejnou zelenou barvu však objevili Palacký a Šafařík v Martyrologiu romanu rajhradského kláštera z 9. století a v roudnickém Nekrologiu ze 14. století.

▪

Na zámek Zelená Hora doléhaly jen řídké ohlasy sporu o pravost rukopisu. Alexander Berndorf píše¹⁰⁾, že asi roku 1819 přijel znenadání hrabě Jeroným Colloredo a nařídil spálit staré spisy z archivu. Je možné, že se doslechl o anonymní zásilce. Že Libušin soud pochází ze Zelené Hory, zjistil dle vlastního tvrzení malíř František Horčíčka, dozorce obrazárny knížete Rudolfa Colloredo-Mannsfelda, přítel Václava Hanky. Horčíčka jezdil často na Zelenou Horu, kde měl na starost údržbu obrazů. V Nepomuku hovořil s děkanem Boubelem, a když vyprávěl o sporu o Libušin soud, Boubel mu důvěrně řekl, že rukopis je ze Zelené Hory. Horčíčka měl o této skutečnosti zachovat mlčení. Později se ukázalo, že Horčíčka nemlčel. O nálezu Libušina soudu od něj slyšel Palacký, prý ještě za života Dobrovského. Palacký však zprávě nevěřil, protože Horčíčka nechtěl říci, odkud to ví. Také další osoby slyšely o nálezu Libušina soudu od Horčíčky, ale

⁹⁾ Palacký F.: Kralodvorský rukopis. *Jahrbücher der Literatur (Wien)* 1829, Bd. 48, Oktober–Dezember, s. 138–169.

¹⁰⁾ Berndorf A.: *Zelená Hora*. Plzeň 1926.

nepřikládaly tomu význam. Horčička chtěl zanechat paměť o nálezu potomstvu, proto požádal svého známého, pátera Krolmuse, aby zapsal vše, co se Horčička od Boubela dozvěděl. Roku 1852 zemřel František Colloredo-Mannsfeld, syn hraběte Jeronýma (zesnulého r. 1822), a Horčička usoudil, že už nemusí své vědomosti tajit. Vyprávěl historii nálezů v Krolmusově bytě vícekrát před svědky. Ti později dosvědčili písemně, že toto vyprávění slyšeli. Po anonymních článcích v Tagesbote roku 1858 psal Krolmus Hankovi, aby zveřejnil, co oba věděli od Horčičky. Hanka tehdy nereagoval. Pak zasáhla náhoda. V listopadu 1858 dostal Krolmus dopis od Romana Voříška, kaplana v Žinkovech, který se zajímal o Šternberky, jimž dříve patřila Zelená Hora. Žádal o Krolmusovu knihu o hradu Šternberku a o další informace o zelenohorské krajině. Krolmus napsal mimo jiné o nálezů RZ, o kterém je teď v Praze spor, a prosil o nalezení jména nepomuckého děkana a důchodního (Horčička totiž jména Boubela a Kováře neznal, mluvil jen o děkanu a důchodním). Páter Voříšek si vzpomněl, že už dříve slyšel vyprávět o nálezů rukopisu. Hledal v okolí svědky a našel Josefa Zemana, děkana v Nepomuku. Zeman viděl Libušin soud na nepomuckém děkanství ještě před odesláním do Prahy. Po tomto úspěchu psal Voříšek Nebeskému, sekretáři Musea, jestli si Hanka přeje důkaz o nálezů Libušina soudu. Když nedostal odpověď, poslal zprávu o nálezů W. W. Tomkovi, jednateli Musea¹¹.

Tomek otiskl Voříškův dopis roku 1859 v Lumíru¹² a s velkým nasazením se dal do pátrání. Poslal Prof. Martina Hattalu za páterem Krolmusem, aby získal opis Horčičkova vyprávění. Krolmus vypracoval souhrn všeho, co o nálezů věděl. Tento souhrn byl čten na schůzi filologické sekce Královské české společnosti nauk 14. února 1859. V dalším pátrání získal Tomek přesný opis Krolmusova zápisu, zapsal i výpovědi svědků Horčičkova vyprávění. Vyžádal si od děkana Josefa Zemana písemné svědectví o nálezů. Tomek také zkoumal písmo anonymního dopisu doprovázejícího zaslaný RZ. Od zelenohorského hospodářského ředitele Václava Liedla získal vzorky Kovářova písma a srovnával je s písmem anonymu. Usoudil, že písmo anonymní cedulky je úmyslně překroucené, ale je dost shodných detailů s Kovářovým písmem, takže stačí k přesvědčení, že Kovář psal cedulku sám bez prostředníka. Aby se původ RZ prokázal ještě bezpečněji, správní výbor Musea rozhodl vyslat Tomka s Rukopisem zelenohorským do Nepomuku, aby jej ukázal děkanu Zemanovi. Zeman rukopis ihned poznal a 25. března 1859 učinil před notářem zápis, že je to týž, který měl u sebe Boubel. Protokol podepsali také další občané z okolí Nepomuku, kteří byli

¹¹⁾ Tomek W. W.: *Die Grünberger Handschrift. Zeugnisse über die Auffindung des Libušin soud.* Aus der böhmischen Museums-Zeitschrift übersetzt von Jakob Malý. Prag, Museum 1859.

¹²⁾ Tomek V. V.: Josef Kovář, důchodní Zelenohorský, nálezce „Libušina soudu“. *Lumír* 9, 1859, s. 135–137.

zrovna přítomni. Když všichni společně četli úryvek slovo od slova, přišel okresní adjunkt Josef Straširybka na to, že červené rumělkové čárky označují začátky slov. Je zajímavé, že k tomuto objevu došlo více než čtyřicet let po nález. Ani Palacký a Šafařík v *Älteste Denkmäler* ještě nepíší, co červené čárky znamenají¹³.

Poslední svědectví k nálezu RZ našel Václav Liedl v dubnu 1859. Hovořil tehdy s Martinem Havlíčkem, cestákem (uklížečem cest), který vykonával různé služby zelenohorským úředníkům. Havlíček si vzpomněl, že roku 1818 v neděli po sv. Havlu (tedy 18. října) jel s formany a hraběcím nákladem do Prahy. Cestou je předešel Kovář, jedoucí také do Prahy. Havlíček stěhoval hraběcí nábytek z letního bytu na Zelené Hoře do Prahy; dle listin byl hrabě na Zelené Hoře do listopadu. Toto svědectví potvrzuje, pokud bychom věřili paměti svědka po čtyřiceti letech, že Kovář byl v době odeslání RZ skutečně v Praze.

■

Po Tomkově pátrání se už nepochybovalo, že rukopis přišel do Prahy ze Zelené Hory a byl odeslán důchodním Kovářem. Před tím se vyskytl i jiný názor. Palacký a Šafařík v *Älteste Denkmäler* považovali za zaslatele sekretáře jistého hraběte, kterého nechtěli jmenovat, horlivého vlastence a spisovatele. Tuto osobu určuje Legis-Glückselig v Hankově životopise¹⁴. Měl to být Norbert Vaněk, v letech 1817–1818 sekretář hraběte Hartmanna z Klaršteina a knihovní skriptor, zemřelý roku 1835. Čelakovský napsal ve své nezveřejněné přednášce o Libušině soudu, že v písmu anonymního dopisu poznal ruku tohoto sekretáře. Proto soudil, že rukopis pochází z bohaté sbírky hraběte Hartmanna¹⁵.

V době rozbourěného sporu o Rukopisy roku 1886 vyslovil další teorii o jejich nálezu Julius Grégr¹⁶. Horliví vlastenci mohli rukopisy objevit v císařské knihovně, nebo v některé soukromé knihovně či archivu. Z obavy o osud rukopisů vynesli je tajně z knihovny, seznámili se s jejich obsahem a pak předstírali „nálezy“. Tím by bylo lze vysvětlit koincidence, vytýkané Gebauerem. Grégr píše: „Nikdo nemůže aspoň možnost tohoto způsobu jich objevení, a že již před r. 1817 známy byly, popřít. Kladu zde domněnku proti domněnce.“

¹³ Před Straširybkou upozornil na význam rumělkových čárek J. E. Purkyně v málo známé recenzi spisu *Die Älteste Denkmäler*, publikované v *Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik* 1841, nr. 13/14, s. 99–112 (český překlad od Julia Enderse in: *Almanach rukopisné obrany III*. Praha, Neklan 1995, s. 35–56).

¹⁴ Legis-Glückselig A. A.: Venceslav Hanka, ein Beitrag zur Geschichte der Cultur und National-Literatur Böhmens und der Slaven überhaupt. *Libussa* 11, 1852, s. 285–369.

¹⁵ Grégr J.: *Na obranu Rukopisů královédvorského a zelenohorského*. 2. rozmnož. vyd. Praha, Otto 1886.

¹⁶ Grégr: J.: *op. cit.* 14).

S další teorií přišel Miroslav Ivanov¹⁷. Zaujala jej postava malíře Horčičky. Ten se zajímal o staré rukopisy, přátelil se s Václavem Hankou a oba chodili na Dobrovského přednášky o staroslověnštině. Horčička dobře rozuměl malířským technikám, navštěvoval na technice přednášky o chemii a barvách. Z toho Ivanov vyvodil, že mohl pomoci Hankovi po chemické stránce při zfalšování Rukopisů. Je doloženo, že Horčička byl na Zelené Hoře v dubnu 1819, když tam přivezl obraz pro kapli ve Vrčeni. Ivanov se domnívá, že Horčička musel být na místě už dříve, aby si prohlédl situaci pro obraz. K dalším úvahám podnítl Ivanova nástrojný obraz bitvy u Olomouce na zámku Zelená Hora. Proč je obraz s motivem z Rukopisu královédvorského na místě nálezu Rukopisu zelenohorského? Ivanov nejprve usoudil, že Horčička znal obraz bitvy u Olomouce a upozornil Hanku na námět. Pak zjistil, že Hanku mohl upozornit také zelenohorský zámecký kaplan František Josef Sláma, spisovatel, který se s Hankou znal. Když ještě uvážíme, že nedaleko Zelené Hory jsou Nové Mitrovce, rodiště Josefa Lindy, možností je celá řada.

Zámek Zelená Hora patřil dříve Šternberkům, kteří si velmi vážili svého předka Jaroslava, vítěze nad Tatary. Od těchto faktů odvíjí svou teorii Zdenko Frankenberger Daneš¹⁸. Soudí, že oba Rukopisy jsou oslavou rodu Šternberků a byly dlouho uchovávané na zámku Zelená Hora a zapomenuty. Našel je Horčička, nebo důchodní Kovář, a Horčičku s nálezem obeznámil. Oba vlastenci rukopisy odcizili, aby je zachránili před majitelem, který by je zničil. Pak Horčička s přáteli inscenovali „nálezy“. V době mezi odcizením rukopisů a jejich inscenovanými nálezy se Horčička a jeho přátelé s texty obeznámili. Na podporu své teorie uvádí Daneš například dopis Hanky Dobrovskému, psaný tři týdny před nálezem RK, ve kterém se Hanka ptá na význam některých slov, která se vyskytují v RK. Dále již zmíněné nabídky pátera Krolmuse a pátera Voříška, že mají svědectví o nálezu Libušina soudu, na které Hanka neodpověděl.

To jsou dosavadní fakta a teorie k nálezu Rukopisu zelenohorského a není vyloučeno, že přibudou teorie další. Rukopisy nabízejí mnoho záhad a v tom je jejich kouzlo.

¹⁷⁾ Ivanov M.: *Tajemství RKZ*. Praha, Mladá fronta 1969.

¹⁸⁾ Daneš Z.F.: Jsou Rukopisy královédvorský a zelenohorský jihoslovanského původu? *Sborník Národního muzea, řada C – literární historie* 37, 1992, s. 1–19; též: *Rukopisy bez tajemství a záhad*. Jihlava, Obzor 1995.

Několik poznámek k průzkumu Libušina proroctví

JIŘÍ URBAN

V posledních Zprávách shrnul Karel Nesměrák poznatky o Libušině proroctví a poukázal na jisté indicie, které vedou k značně pravděpodobné hypotéze, že se mýlil Vojtěch Šafařík, když prohlásil, že rukopis LP, předložený mu v roce 1886 je jiný než ten, který zkoumal v roce 1859.

Nicméně je zde několik skutečností, které zbývá prošetřit, aby vyslovenou hypotézu bylo možno považovat za bezpečně prokázanou. Nesměrákova hypotéza předpokládá, že tmavá skvrna na proužku 6 ve 12. řádku, která je patrna na fotografii Libušina proroctví, je pozůstatek Šafaříkova zkoumání z roku 1886. Avšak protokol z roku 1886 nespecifikuje místa, kde bylo zkoumáno. Pro naše potřeby zde přetiskujeme úvod a příslušnou část (ČČM 61, 1887, s. 304):

Protokol

o druhé schůzi musejní kommisce rukopisní, ustanovené správním výborem musejním dne 24 května t. r., kteráž se konala dne 19 června 1886 v Museu od 10 hodiny do 12 hodiny dopolední.

Přítomni byli všichni členové kommisce kromě pp. prof. Tomka a Bělohoubka. — K sepsání protokolu přítomen byl sekretář musejní Jan M. Černý.

...

§. 3. Přistoupilo se ke zkoumání básně „Jelen“, kterážto jest napsána na témž kusu pergamenu, jako píseň Václavova (krále), jež byla zkoušena již ve schůzi předešlé.

P. jednatel přečetl originální protokoly ze dne 13 ledna, 25 ledna a 1 února i 3 února roku 1857 o zkoumání obou řečených skládání.

Kteréžto protokoly vzaly se na vědomí i projeveno bylo přání, aby i tyto protokoly z roku 1857 vydaly se tiskem. K návrhu pak p. prof. Šafaříka bylo schváleno, že netřeba více zkoušeti tohoto rukopisu básně „Jelen“.

§. 5. Dále zkoumán rukopis zvaný „Libušino proroctví“.

Pan prof. dr. V. Šafařík oznámil, že za živobytí otce svého roku 1859 dne 8 května zkoušel „Libušino proroctví“, o čemž byl sobě napsal zevrubný protokol. I prohlásil, že onen zlomek, jež tehda zkoušel, byl pergamenem i písmem jiný, nežli tento zlomek nyní předložený.

P. bibliothekář oznámil, že po smrti Hankově hledal společně s panem bibliothekářem Hanušem onen dřívější zlomek „Libušina proroctví“, ale nadarmo.

O tom, kterak tento nynější rukopis „Libušina proroctví“ dostal se do Musea, přečetl p. jednatel dr. Emler z registratury musejní přípis p. min. Josefa Jirečka, adresovaný výboru musejnímu, ze dne 4 máje 1877, kterýžto přípis vzal se na vědomí.

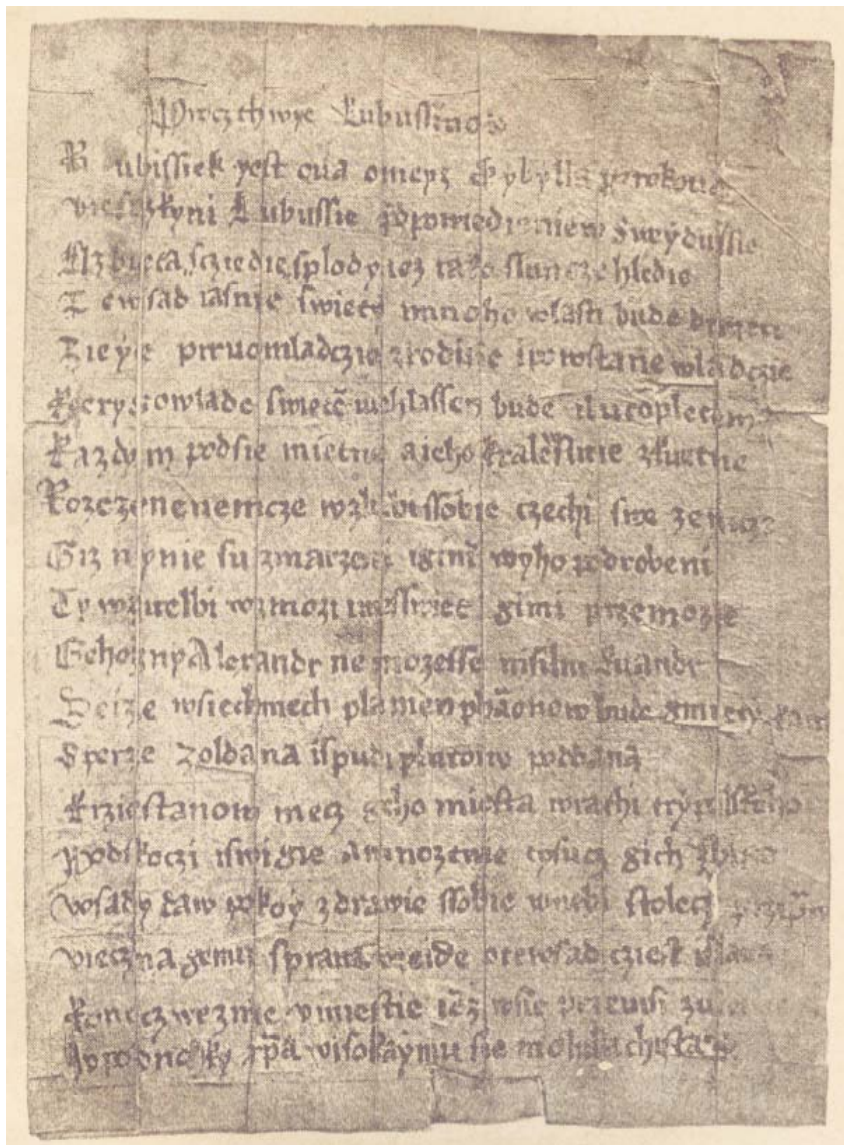
Výsledek zkoumání: Pod mikroskopem zřetelný byl spodní tenký ductus tužkou, kterýž p. prof. Šafařík ihned porovnal s čarou tužkovou, jižto sám na zadní straně učinil. Po té natřeno „i“ siričkem ammonatým nepatrně zhnědlo a „d“ tinkturou Giobertiho pod mikroskopem světla do hněda zčervenalo, čímž dokázána přítomnost mědi. Ale zelený ductus posud zůstal, z čehož soudíme, že to barva rostlinná a vůbec v tomto produktu více barvy, nežli kovové přísady.

P. prof. Šafařík prohlásil, že toto „Libušino proroctví“ jest nemotorná strakatina podobné inspirace, jako v „písni na Vyšehrad“, jenom že ještě chatrnější.

Vzhledem k tomu, že v tomto protokolu nejsou specifikována místa, kde písmena „i“ a „d“ zkoumána, je třeba velké opatrnosti s atribucí skvrny, která je dnes patrna na uvedeném snímku. Zvážit se také musí, že Šafaříkovy zkoušky z roku 1859, na fotografiích sotva patrné, existují-li tam vůbec, svědčí o velké šetrnosti badatele, zatímco zmíněná skvrna svědčí o jiném přístupu a jakoby ukazuje na jiného původce.

Důležité je zde svědectví fotografie z Grégrova spisu *Na obranu RZK*, kterou prezentujeme na následující straně. Zde inkriminovaná skvrna patrna není a je třeba položit otázku, kdy byla fotografie pořízena. Mnohé nasvědčuje tomu, že to bylo až po Šafaříkových zkouškách z 19. června 1886. Jedná se totiž o druhé vydání zmíněného spisu. Jak vypravuje Holeček¹⁾ první vydání spisu, kde fotografie ještě není, připravili bez Grégrova vědomí jeho spolupracovníci z Národních listů Anýž a Ryba. Zde jsou shrnuty první Grégrovy polemiky proti

¹⁾ Holeček J.: *Tragedie Julia Grégra*. Praha, Topič 1914, s. 411.

Snímek Libuſina proctví z Grégrovy publikace *Na obranu RZK*
(2. rozmoř. vydání, Praha, Otto 1886).

útoku na pravost Rukopisů, započatém v únoru 1886. Lze odhadovat, že první vydání přišlo na svět zhruba v době konání Šafaříkovy zkoušky a druhé pár měsíců potom. A můžeme-li se spolehnout na věrnost chronologie v Laiskeově bibliografii², pak zařazení Grégrova spisu na předposledním místě roku 1886 také svědčí pro vydání spisu dlouho po Šafaříkových zkouškách. Datum vydání samozřejmě nevypovídá o tom, kdy byla fotografie zhotovena. Je však velmi pravděpodobné, že nedlouho před vydáním spisu, v němž byla prvně zveřejněna.

Dle mého soudu nelze vyloučit, že uvedená modrá skvrna může pocházet od jiných autorů, třeba právě od Ivanovova týmu. Po tom, co dnes o praktikách Ivanova víme, nelze vyvozovat jisté závěry z jeho mlčení, ba ani z jeho písemných prohlášení.

Konečně se mi jeví zde poněkud problematické užití termínu „autenticity“. Úvahy kolem autorství Dundra svádějí k výkladu, že neautentičností zde není míněna toliko závislost české verze LP na předloze latinské s datováním do 15. století, jak činí Enders³, ale zápis mnohem pozdější s možností mystifikačního záměru.

Některá stanoviska vážených badatelů dělají dojem, že z obavy před nařčením z nekritičnosti a nevědeckosti nehájili některé sporné památky, jejichž význam se jim jevil podružný. Vojtěch Šafařík například ve čtvrté schůzi muzejní komise⁴ takto: „Prohlášením svým o českém překladě zlomku evangelia sv. Jana, jímžto se ošáliti dal od onoho hrubého starého podvodníka i muž, kteréhožto jméno i památka jest mně nejdražší a nejsvětější, kterýmžto prohlášením jsem vyznal, že překlad řečeného zlomku jest falsifikát, jakmile vědecky jsem se o tom přesvědčil – tím ukázal jsem snad i způsobilost ke zkoumání Rukopisu Královédvorského i dostatek svědomitosti a odvahy, abych o tom pravdu řekl, byť byla i nemilá.“

Bylo by tudíž záslužné také přezkoumat, zda chemické Šafaříkovy zkoušky písma Libušina proctví nelze interpretovat i jinak.

²) Laiske M.: Bibliografie RKZ. In: RKZ–Dnešní stav poznání. *Sborník Národního muzea, řada C-literární historie* 13/14, 1968/1969, s. 323–408.

³) Enders J.: Libušino prorocství, pokus o rehabilitaci textu i jeho nálezcce. <http://kix.fsv.cvut.cz/~urban/r/enders/prace/lp1.htm>

⁴) *Časopis Musea království Českého* 61, 1887, s. 310.

Poškození Rukopisu královédvorského Ivanovovým týmem

KAREL NESMĚRÁK

Průzkum hmotné stránky RKZ chemickými metodami, k němuž v minulosti došlo, zanechal bohužel na obou Rukopisech nevratné stopy. To si uvědomoval již roku 1886 Prof. Bělohoubek, který hned v úvodu své *Zprávy o mikroskopickém a mikrochemickém zkoumání Rukopisu Kralodvorského*¹ uvádí, že od počátku věděl, „že bude nevyhnutelno zkoumání jednotlivá konati se šetrností nejkrajnější, aby R. K. neutrpěl pohromy vážné a trvalé“. A také veškerá Bělohoubkova činnost byla vedena tak, aby následky chemických zkoušek byly minimální a jakákoliv přes to vzniklá poškození Bělohoubek ve své zprávě pečlivě popisuje². Podobný přístup bohužel postrádalo zkoumání prováděné tzv. Ivanovovým týmem v letech 1967–1971. Rád bych zde upozornil na tři výrazná poškození Rukopisu královédvorského, způsobená právě Ivanovovým týmem.

Zanesení berlínské modři do iniciály N

Otázka berlínské modři, tedy barevného pigmentu poprvé popsáného roku 1704, kterým je provedena iniciála N(eklan) na listu 7^v (14. strana) RK, byla zcela nezaslouženě dlouho dobu v centru pozornosti. Ačkoliv je dnes zcela jasné, že byla do RK vnesena až po jeho nález³ a průkaz berlínské modři podal bezpečně už Prof. Bělohoubek¹, byla podle Protokolů⁴ „této iniciále věnována mimořádná

- ¹ Bělohoubek A.: Zpráva o mikroskopickém a mikrochemickém zkoumání Rukopisu Kralodvorského. *Časopis Musea království Českého* 61, 1887, s. 328–418.
- ² Například na s. 331 své Zprávy uvádí Bělohoubek v poznámce pod čarou podrobnosti poškození devátého listu RK a dodává: „Mám za svou povinnost nehodu tuto upřímně tu vylíčiti a prohlásiti, že této pohromy R. K. velice želim; doufám však, že se dá ještě alespoň částečně – odčiniti.“
- ³ K této problematice podrobněji Urban J., Nesměrák K.: *Fakta o Protokolech RKZ*. Praha, Neklan 1996, s. 103; nověji pak Sršeň L.: Příspěvky k poznání osobnosti Václava Hanky. *Sborník Národního muzea v Praze A – Historie* 63, 2009, s. 134–142.
- ⁴ Ivanov M., Josefík J., Sitta J., Smec D., Šonka J.: Protokoly o zkoumání RKZ a některých dalších rukopisů NM v Praze (1967–1971). *Sborník Národního muzea v Praze C – Literární historie* 36, 1991, s. 1–111. Chybějící fotodokumentace je přístupna na <http://utf.mff.cuni.cz/~podolsky/rkz/Rkz.htm>

pozornost.“ Průkaz byl proveden „pomocí spektrální analýzy“ přičemž byl použit „laser přímo pro tyto účely vyráběný“ (aniž by byl jakkoliv blíže charakterizován) nicméně:

Vypařené množství modré barvy nestačilo k vytvoření dostatečně zřetelného spektrogramu, z něhož by bylo možno složení modré barvy určit. Při mikroskopické kontrole míst, u nichž byla laserem barva vypařena, se však zjistilo, že se modrá barva změnila na hnědou. Z toho bylo možno usoudit, že jde skutečně o barvu, která obsahuje jako základní složku železo, což se potvrdilo zkouškou okyseleným roztokem žluté krevní soli, kterým hnědá barva rychle přešla na temně modrou. Reakce byla provedena přímo na místech účinku laserem uvnitř iniciály „Neklan“.

O „kvalitách“ provedení a závěrů této zkoušky výmluvně svědčí slova Doc. Jaroslava Janáka, DrSc., ředitele Ústavu analytické chemie ČSAV. Janák v posudku⁵, který byl součástí oponentního řízení Protokolů v Kriminallistickém ústavu v roce 1974 a které vedlo k odmítnutí Protokolů, uvádí:

Tuto část protokolu nelze v nynější podobě přijat, tím méně uveřejnit. Chybí v ní elementární údaje; forma presentace snad má spisovatelské napětí, ale s vědeckým pojednáním nemá nic společného. ... Laserovým paprskem byla berlínská modř bodově termicky rozložena (nebyla využita analytická pyrolyza!). Budiž. Místo, aby byl degenerativní produkt vyňat a řádně identifikován, byl údajný „kysličník železa“ reakcí se žlutou krevní solí přímo v iniciále převeden zpět na berlínskou modř. Tento postup, jenž vizuálně opět zrestauroval modrou vrstvu iniciály, se zdá elegantní jenom laiku. Postupem nebylo totiž dosaženo nic více, než co bylo již známo a to dokonce za použití stejné reakce, jaká byla aplikována k průkazu v minulém století. Provedení pokusu však znamená značný handicap budoucích výzkumů. Postupem byl do iniciály uměle zanesen kyanoželeznatanový iont (žlutá krevní sůl je kyanoželeznatan draselný) charakteristický pro berlínskou modř, takže eventuelní budoucí zkoumání budou vždy oslabené oprávněnou námitkou, že eventuelně stanovené složky jako funkční skupina –CN, uhlík, dusík nebo železo nemusí být již prokazatelně původními složkami.

⁵⁾ Publikováno in Urban J., Nesměrák K.: *Fakta o Protokolech RKZ*. Praha, Neklan 1996, s. 17–24.

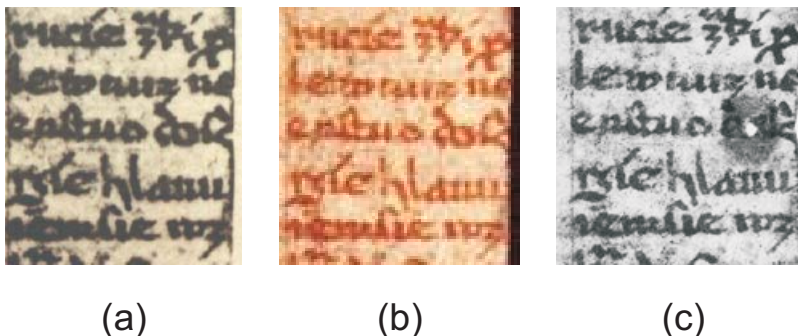
Proděravění pergamentu prvního proužku RK

Jednou z podstatných chemických metod stanovení stáří železitoduběnkového inkoustu je tzv. Bělohoubkova zkouška, založená na rozdílné rozpustnosti oxidačních produktů tanátů železa tvořících inkoust. Podle Bělohoubkova postupu (op. cit.¹, s. 401) je zkoumané písmo navlhčeno destilovanou vodou a po osušení filtračním papírem je skleněnou tyčinkou nanесena kapka 10% kyseliny chlorovodíkové⁶ a ponechána působit třicet sekund. Poté je místo zkoušky pečlivě vymyto destilovanou vodou (v případě nedostatečně odstraněného písma je vymývání kyselinou opakováno) a skleněnou tyčinkou je nanесena jedna kapka nasyceného roztoku hexakvanoželeznatanu draselného (žluté krevní soli). Po jedné minutě je místo osušeno filtračním papírem, omyto destilovanou vodou a znovu osušeno. U starých rukopisů ze 14. a 15. století „ožívá“ původní písmeno barvou buď modrou nebo zelenomodrou, případně zelenou, a po vysušení pergamentu nabývá na větší ostrosti, která se s časem ještě zvyšuje. Z písma mladších rukopisů zbude pouhá žlutozelená, zelená nebo modrozelená skvrna, bez patrných tahů písmen. Tato zkouška, doplněná Bělohoubkem o další čtyři chemické zkoušky (vymývání vodou, zkouška s vanadičnanem amonným, zkouška s kyselinou octovou a zkouška s amoniakem) a kromě RK provedená i na řadě rukopisů od 14. do 19. století, prokázala vysoké stáří písma Rukopisu královédvorského.

Ivanovův tým, jak uvádí v Protokolech, před zkoumáním písma RK přistoupil „k ověřování správnosti metody, použité při zkoumání písma prof. Antonínem Bělohoubkem v roce 1886, zejména pokud jde o jeho tzv. oživovací zkoušku“. Při tomto ověřování byla k loužení písma použita 18,5% kyselina chlorovodíková (tedy bez mála dvakrát tak koncentrovaná než používal Bělohoubek!) a k oživování písma byl použit nasycený roztok žluté krevní soli, zředěný 1:3 a mírně okyselený kyselinou chlorovodíkovou (tedy opět změna oproti postupu popsanému Bělohoubkem). Není předmětem této stati ukázat, že takto modifikovaná Bělohoubkova zkouška komparovaná navíc s dnes nedostupnými rukopisy ze soukromé sbírky Dr. Šonky může dávat odlišné výsledky od postupu popsaného Bělohoubkem (a to nemluvě o chybně provedené zkoušce s amoniakem). Rád bych zde poukázal na poškození na prvním proužku RK, na jehož sedmém řádku Ivanovův tým opakoval Bělohoubkovu zkoušku⁷. Právě

⁶⁾ Bělohoubek uvádí, že použil „prodejné, čisté a sehnané kyseliny solné, která se zředila však rovným objemem vody překapované“; v jeho době byla dodávána 20% kyselina chlorovodíková (srv. *Ottův slovník naučný* XII, 240), na rozdíl od dnes běžně dostupné 37% kyseliny.

⁷⁾ Na toto poškození, ale bez výkladu jeho možného vzniku upozorňuje již Jiří Urban in Urban J., Nesměrák K.: *Fakta o Protokolech RKZ*. Praha, Neklan 1996, s. 106.

Obr. 1 Fotografická dokumentace prvního proužku Rukopisu královédvorského – detaily okolí sedmého řádku: (a) Vojtěchova fotografie z roku 1930 (Flajšhans V., Vojtěch V.: *Rukopisy královédvorský a zelenohorský*. Praha, Unie 1930), (b) Fotografie z roku 1969 (RKZ – Dnešní stav poznání. *Sborník Národního muzea v Praze C – Literární historie* 13/14, 1968/1969), (c) Fotografie č. 100 z *Protokolů RKZ*.

použitím okyseleného roztoku žluté krevní soli si lze vysvětlit proděravění pergamenu, které je od dob Ivanovova týmu patrné na sedmém řádku prvního proužku RK. Podrobnou fotodokumentaci včetně srovnání se staršími fotografiemi, na nichž je patrné, že proděravění vzniklo až po roce 1969, podávám na obr. 1. Je pozoruhodné, že Ivanovův tým toto poškození nevědomky dokumentuje na fotografiích 100 a 101 Protokolů.

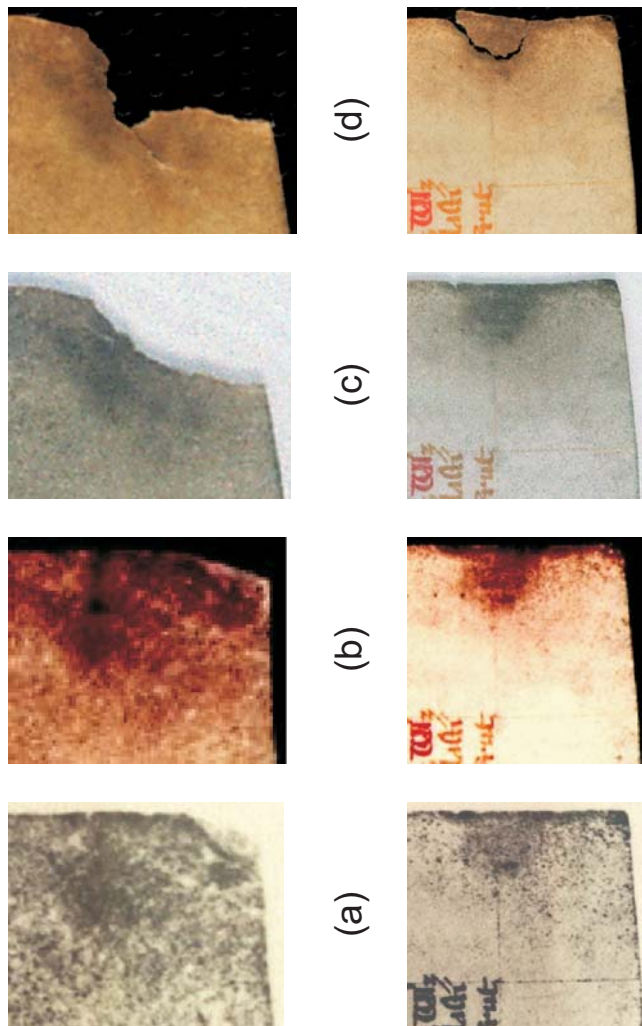
Poškození okrajů RK

Poměrně závažné – a pokud je mi známo dosud nikde neuvedené – poškození Rukopisu královédvorského jsem nedávno zjistil při prohlížení nových digitálních snímků RK pořízených v roce 2005 pro projekt Manuscriptorium⁸. Při detailním porovnání těchto snímků s fotografiemi pořízenými před zkoumáním Ivanovovým týmem jsem zjistil dvě velmi závažná poškození okrajových partií pergamenu RK:

1. ztráta pergamenu v ploše okolo 30 mm² v dolním vnějším rohu třetího listu RK (strany 5 a 6), přičemž pokračující trhlina nevyklučuje další ztráty;
2. vznik trhliny na pergamentu poblíž dolního vnějšího rohu dvanáctého listu RK (strany 23 a 24), vzhledem k velikosti není vyloučeno budoucí odtržení kousku pergamenu.

Fotografickou dokumentací obou poškození uvádím na obr. 2 na následujících straně.

⁸⁾ <http://www.manuscriptorium.com/>

RK
fol. 3^r = s. 5

RK
fol. 12^r = s. 23

Obr. 2 Fotografická dokumentace poškození okrajů Rukopisu královédvorského – detaily rohů stránek: (a) Vojtěchova fotografie z roku 1930 (Flajšhans V., Vojtěch V.: *Rukopisy královédvorský a zelenohorský*. Praha, Únie 1930), (b) Fotografie z roku 1969 (RKZ – Dnešní stav poznání. *Sborník Národního muzea v Praze C – Literární historie* 13/14, 1968/1969), (c) Fotografie z roku 1994 (Institut de recherche et d'histoire des textes), (d) Fotografie z roku 2005 (www.manuscriptorium.com).

Důvodem vzniku obou poškození je pořizování tzv. kontaktních otisků na volné ploše pergamenu za účelem nalezení původního písma předpokládaného palimpsestu. Metodu, použitou i při průzkumu MPKV, popisují Protokoly (op. cit. ⁴, s. 68–70) takto:

Papír, potažený po jedné straně vrstvou želatiny, byl před použitím smočen na dobu 30 minut v pětiprocentním roztoku kyseliny chlorovodíkové. Na nepopsané okraje pergamenu byly přiloženy proužky vlhkého (nikoli mokrého) preparovaného želatinového papíru, a to želatinovou vrstvou na pergamen, celý systém vložen mezi filtrační papíry a slisován v lisu po dobu jedné minuty. Po vynětí z lisu byla želatinová vrstva papíru detekována roztokem žluté krevní soli (kyanoželeznatan draselný), jejíž nasycený roztok byl před použitím zředěn destilovanou vodou v poměru 1:3.

Celkem bylo takto vyšetřováno devatenáct míst včetně obou výše zmíněných. Použitá kyselina chlorovodíková je pravděpodobně příčinou degradace pergamenu, protože došlo k silnému zvýšení jeho kyselosti a ten proto křehne a drolí se. Uvedený postup zkoumání vyvolal obavy již v roce 1971, tedy v průběhu zkoumání Ivanovova týmu. Jak známo, dostávaly se na veřejnost úryvky z Protokolů prostřednictvím Ivanovových beletristických děl. Druhý z nich, Tajemství Rukopisu královédvorského, publikované v roce 1970 (závěrečná poznámka je datována 30. dubna 1970), přináší na s. 197–198 informace o pořizování kontaktních otisků. Na to reagovala odborná i laická veřejnost obavami o stav RK. Vedoucí chemické laboratoře NM Karel Komárek byl proto pověřen průzkumem stavu okrajů listů RK. Komárek průzkum provedl za přítomnosti svědků (mimo jiné ředitele KNM Jaroslava Vrchatky) dne 22. ledna 1971. Ve své zprávě⁹ konstatuje, že bylo použito poměrně silné kyseliny chlorovodíkové, a zjišťuje, že pH pergamenu v místech povedených kontaktních otisků je okolo hodnoty 3 (tedy silně kyselé) a vyslovuje i obavy o možném další poškození zejména písma RK. Věc byla projednána s členy Ivanovova týmu 27. ledna 1971 na schůzce u ředitele NM Kouřimského, při čemž se podle Komárka „nehodně hájili a jeden z nich (Josefik) se hlasitě vyjádřil, že ta kyselina v pergamenu musí být již od dob Bělohoubkových (tj. od r. 1887) a že ‚má už pro RK své domovské právo‘. Pochopitelně jsem se vzdal s takovými ‚odborníky‘ vésti pak nějaké diskuse nebo snad hádky“.

⁹ Komárek K.: *Záležitosti posouzení některých chemických zákroků, prováděných při výzkumu RK v poslední době*. Strojopis z 26. ledna 1971, 5 s. (uloženo v Archivu NM). Závěry byly shrnuty ještě jednou ve zprávě č. j. BM 8-13/7 *Poruchy způsobené nedostatkem opatrnosti při chemickém výzkumu Rukopisu královédvorského* ze dne 13. září 1971 (přetištěno in Urban J.: Příspěvek k posouzení posledního hmotného průzkumu Rukopisů. *Almanach rukopisné obrany 1991*. Praha, Neklan 1992, s. 18–25).

Protokoly se naopak snaží Komárkova zjištění bagatelizovat:

V této souvislosti je třeba se zmínit o drobné epizodě, k níž došlo tím, že zpráva o snímání kontaktních otisků pronikla na veřejnost před uveřejněním tohoto protokolu. U některých jednotlivců totiž vznikly neopodstatněné obavy, zda popsany postup nepoškodil RK, a proto uložil ředitel Národního muzea muzejnímu pracovníku dr. Karlu Komárkovi, CSc., aby zjistil, zda k takovému poškození skutečně nedošlo. Výsledek však ukázal, že zjištěné stopy kyselosti jsou stejné na místech, z nichž byly kontaktní otisky brány, jako na místech, které s touto procedurou vůbec nepřišly do styku. Při poradě u ředitele Národního muzea dr. Kouřimského dne 29.1.1971 bylo konstatováno, že může jít jenom o chloridy, které jsou v pergameni již od r. 1886, kdy prof. Antonín Bělohoubek natíral nepopsané okraje RK kyselinou solnou přímo (viz jeho Zprávu v ČČM roč. 1887). Jak prof. Bělohoubek, tak i naše komise se však při tom vždy pečlivě vyhýbala místům popsaným textem RK. Po kontrolních zkouškách p. dr. Karla Komárka, CSc., však zůstaly na pergameni stopy v podobě světleoranžových skvrnek, protože nanášel indikátor přímo na pergamen.

Protokoly zcela zamlčují, že zpráva o kontaktních otiscích pronikla na veřejnost právě zásluhou Ivanovových beletristických děl. Tvzení, že kyselost je stejná i na místech kde nebyly brány otisky je zcela v rozporu s Komárkovými zjištěními. Chloridy samy by kyselou reakci neposkytly, naopak jako soli silné kyseliny jsou neutrální, případně jen slabě kyselé (pokud se jedná o sůl se slabou zásadou, například o chlorid amonný). Bělohoubek (op. cit. ¹, s. 340) skutečně zkoumal pergamen RK, mimo jiné i na dolních okrajích dotčených listů třetího a dvanáctého, pokaždé však jen „po kapce silně zředěné kyseliny solné“. Navíc jak Bělohoubek uvádí hned na začátku své Zprávy: „Po každém zkoumání očistilo a vymylo se co nejpečlivěji každé místo a každý okresek R. K., na němž bylo reagovalo, pak se voda opatrně vyssála papírem procezovacím a pergamen povlovně se vysoušel.“ Rozhodně tedy kyselost nalezená Komárkem nepochází od dob Bělohoubkových; ostatně totéž dokládají více než přesvědčivé fotografie RK.

Recenze

Svatoš Martin: *Česká klasická filologie na pražské univerzitě 1848–1917 (působení Jana Kvíčala a Josefa Krále)*. Praha, Karolinum 1995, 226 s.

Kniha se věnuje dějinám výuky klasické filologie – latiny a řečtiny – na pražské univerzitě. Tento vědní obor byl v období komunismu u nás přehlížen, a proto autor mnoho čerpal z přímého studia archivního materiálu a ze zahraničních prací. Kniha se soustřeďuje na dvě nejvýraznější postavy české klasické filologie: Jana Kvíčala a Josefa Krále.

V první kapitole je krátce vysvětlen vzestup důležitosti klasických studií na rakouských školách. Před rokem 1848 neměla výuka klasické filologie u nás vysokou úroveň. Gymnaziální profesori nebyli specializovaní na jednotlivé předměty a přednášeli tak, že četli povinné přednášky z předem schválených učebnic. V revolučním roce 1848 vyvstala nutnost školských reforem a ministr veřejného vyučování začal zavádět úspěšný německý školský model. V Německu spočívalo školství od počátku devatenáctého století především na výuce latiny a řečtiny (zhruba 46 % výuky), díky Humboldtově pojetí jazykového systému jako výrazu ducha, jako duše národa. Cenilo se studium řečtiny, protože podle tehdejšího přesvědčení se charakter řeckého národa nejvíce blíží charakteru člověka (lidství) vůbec.

Původci rakouské školské reformy Exner a Bonitz stanovili jako hlavní pedagogický cíl formovat v žácích vzdělaný ušlechtilý charakter, čehož mělo být dosaženo vzájemným působením všech vyučovacích předmětů, především klasických jazyků a literatur (jež tvořily více než 40 % výuky). Pro výuku gymnaziálních učitelů byli na pražskou univerzitu povoláni klasičtí filologové z Německa: Georg Curtius, August Schleicher, Georg Bippart a Ludwig Lange. Ti pak vychovali řadu českých žáků.

Jedním z nejvýznamnějších českých klasických filologů byl Jan Kvíčala. Narodil se roku 1834 jako syn krejčího v Mnichově Hradišti. Na Univerzitě Karlo-Ferdinandově poslouchal přednášky Curtiovy, Bippartovy a Langovy. Po ukončení studia získal jeden rok stipendia na univerzitě v Bonnu. Protože byl nedostatek odborných filologů, stal se brzy docentem a mimořádným profesorem na pražské univerzitě. Roku 1867 byl jmenován profesorem řádným. Zpočátku byl na univerzitě jediným klasickým filologem, který konal některé

přednášky česky. Kvíčala měl mnoho posluchačů, protože klasická filologie byla v té době nejdůležitějším předmětem. Jeho přednášky a semináře navštěvovali i budoucí bohemisté, například Jan Gebauer. Kvíčala pomáhal Gebauerovi v postupu na univerzitě, měli spolu přátelský vztah. Rozdělili je až rukopisné boje.

Nejmilejším Kvíčalovým žákem byl Josef Král. Tento nadaný student se brzy stal vynikajícím odborníkem. Aktivně pracoval v Jednotě filologické, založené roku 1868 studenty ke vzájemnému vzdělávání. Jednota vydávala od roku 1873 Listy filologické a pedagogické, v jejichž redakci byl Kvíčala, Gebauer, Král a další. Král se stal starostou Jednoty českých filologů a roku 1880 docentem. Přednášel výhradně česky a česky psal i svá hlavní díla. Chápal to jako obět' národu.

Kvíčala měl již ve druhé polovině 70. let významné postavení na pražské univerzitě. Roku 1880 byl zvolen poslancem říšské rady za staročeskou stranu a později i poslancem říšského sněmu. V této pozici vykonal mnoho práce pro rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou. Zabýval se i obsazením nově vzniklých kateder české univerzity. Zasadil se o přijetí Jaroslava Golla a T. G. Masaryka, přičemž zdůraznil, že budou zajišťovat přednášky z antické historie a filosofie. Na nové české univerzitě byla zřízena druhá profesura klasické filologie a Král zde byl jmenován mimořádným profesorem.

Vztah Kvíčaly a Krále nebyl bez stinných stránek. Král si již jako student stěžoval v soukromých dopisech na Kvíčalovu lenost a další nepříjemné vlastnosti. Na počátku roku 1886 se jejich vztah dále zkomplikoval. Kvíčala, otec šesti dcer a dvou synů, požádal Gebauera o zprostředkování sňatku Krále s jednou z dcer. Král odmítl a Kvíčala se k němu od té doby choval velmi nelaskavě.

Zanedlouho oba vědce rozdělil i rukopisný spor. Kvíčala již před lety, zřejmě v souvislosti s Kuhovým procesem, byl tázán od německého profesora Langeho, jak je to s RKZ. Rukopisy prostudoval a odpověděl: „Filologové klasičtí neuznali by rukopis latinský nebo řecký, při kterém by bylo tolik známek podezřelých.“ V roce 1879 se Gebauerovi přímo svěřil, že v Rukopisy nevěří. Gebauer byl nejprve přesvědčen o pravosti Rukopisů, ale postupně začal pochybovat a v článku pro Ersch-Gruberovu encyklopedii roku 1881 (vyšel roku 1885) žádal nové chemické a paleografické zkoušky. Poté sepsal delší známý článek *Potřeba dalších zkoušek Rukopisu královédvorského a zelenohorského*. Na schůzce dne 21. ledna 1886 se Gebauer radil o článku s Kvíčalou a Masarykem a dohodli se, že článek bude otištěn v Masarykově Athenaeu. Gebauer i Kvíčala byli redaktory Listů filologických, ale Kvíčala tam článek uveřejnit nechtěl, patrně aby Listy neztratily předplatitele. Podle Masarykových zápisků mělo rukopisné

vystoupení dodat váhu určité skupině univerzitních profesorů, z nichž se měl někdo stát ministrem školství, nástupcem Jirečkovým na vídeňském ministerstvu.

Když vyšel Gebauerův článek v únorovém Athenaeu (souběžný Masarykův dopis Svatoš nezmiňuje), následovalo v denících a časopisech „tažení proti rukopisoborcům“. Gebauer a Masaryk byli v tisku nazýváni nevybíravými slovy. Král se postavil na jejich stranu článkem v dubnovém Athenaeu *Několik slov o kritické metodě filologické*. V červencovém Athenaeu pak vyšlo pokračování *Ještě několik slov o kritické metodě filologické*, které navazuje na článek předchozí a polemizuje s J. Kalouskem.

Kvíčala se od sporu distancoval. Vydal v Hlasu národa oznámení, že domněnka, jako by byl s Královým článkem srozuměn, je mylná. Král to chápal jako veřejné okřiknutí. Pro Gebauera a Masaryka bylo Kvíčalovo prohlášení udivující. Doslechli se, že jim Kvíčala v soukromí vytýká, že s článkem ještě neměli vystupovat na veřejnost a měli věc nejdříve předložit komisi znalců. Masaryk napsal 7. července Kvíčalovi dopis, v němž ho žádal, aby veřejně vystoupil na jejich straně, nebo že uveřejní, jakou roli hrál Kvíčala v nastalém sporu. Kvíčala odmítl.

Nato Masaryk uveřejnil v červencovém Athenaeu *Doslov*, kde pojednal o účasti Kvíčalově v rukopisném sporu. Kvíčala odpověděl *Osvědčením* v Hlasu národa a v Národních listech. V něm popřel Masarykova tvrzení o své aktivní účasti na vydání Gebauerova článku, zpochybnil některé Gebauerovy výhrady vůči RKZ a vyzval odborníky, aby zasílali do Listů filologických příspěvky k rukopisné otázce.

Gebauer poté zveřejnil v *Zaslánu* (Hlas národa 22.7.) svůj pohled na jednání Kvíčalovo, obdobně Masaryk v Otevřeném listu. Proti tomu napsal Kvíčala svou *Obranu* (Národní listy 10.8.).

Po schůzi s poslanci se Kvíčala pokusil smířit s oběma kolegy. Prostředníky smíru byli profesori Goll a Ott. Naopak Král radil Gebauerovi neustupovat Kvíčalově sofistice a lžím a podněcoval k dokončení započatého boje. Gebauer se v té době vzdal redakce Listů filologických, protože Kvíčala svou výzvou, že přijímá články o RKZ, zasáhl do jeho kompetence redaktora bohemistické části Listů. Tím se spor přenesl do Jednoty filologické, kde byl starostou Král. Po několika peripetiích došlo ke smíru Kvíčaly, Masaryka a Gebauera, který byl oznámen v Athenaeu 15. října. Neshody však trvaly dál a Kvíčala se rozešel s Králem i s Gebauerem a vzdal se redakce Listů filologických.

Král po letech líčil závěrečnou rozmluvu s prof. Kvíčalou: „Nedohodli jsme se a asi za půl hodiny jsme se v čiré téměř tmě uprostřed Anenského plácku rozešli – navždy.“

Česká literární a vědecká společnost a česká univerzita se rozdělila na odpůrce a obhájce Rukopisů (a vznikla také střední strana). V důsledku rozkolu Gebauer nedostal slíbenou peněžní podporu na Slovník staročeský a těžko hledal nakladatele pro své práce. Král napsal *Otevřený list...* Janu Kvičalovi, kde shrnul jejich dosavadní vztah a bránil se proti Kvičalovu osočování. Vytkl Kvičalovi mimo jiné, že se dal k obhájcům proti svému vědeckému přesvědčení. Za tento dopis dostal Král důtku od akademického senátu univerzity za hrubou urážku na cti a důstojnosti vysokoškolského profesora. Ve stejný den dostal důtku i Masaryk. Oba museli dlouho čekat na udělení řádné profesury. Kvičala dokonce požadoval odstranění Masaryka a Krále z pražské univerzity.

Svatoš píše, že Král dal svému rozčilení průchod v anonymním pamfletu *Passio S. Mutani gloriosi martyris* (kde se píše o dosud nenapsaném vzácném rukopise Kvičalském). Autorství však není úplně jasné. Z napsání pamfletu byl obviněn před akademickým senátem Masaryk. Tento pamflet zmiňuje podrobněji také Ivanov, ale říká, že předmluvu k němu napsal Masaryk a vlastní text Karel Ireneus Černý.

Josef Král se během rukopisného boje přiklonil k Masarykovi¹, ale blíže se s ním nespřátelil, protože se mu nelíbilo vnášení politiky do vědeckého života. Více se sblížil s Gebauerem; od konce roku 1886 společně redigovali dvacet let *Listy filologické*.

Jan Kvičala se naopak během rukopisných sporů spřátelil s obhájci – s Hattalou, kterého dříve kritizoval, s Tomkem, Kalouskem, Pičem a Jaromírem Čelakovským. Přestal spolupracovat s Jednotou českých filologů a založil Spolek filologický v Praze, později vydával časopis *České museum filologické*. Kvičala bránil jmenování Krále profesorem, bránil přijetí Krále do Akademie a kladl mu i další profesní překážky. Oba filologové se už nikdy neusmířili.

Za pozornost ještě stojí, že při výročí 25 let Královy učitelské činnosti uspořádal Lubor Niederle pro Krále žertovný *Sborník prací na obranu RK a RZ*. Do sborníku přispěli např. Zubatý, Goll, Hostinský, Tille a další.

Knihy Martina Svatoše je psaná čtivě a přístupně i pro neodborníky. Osvětluje situaci na Karlo-Ferdinandově univerzitě a pozici jednotlivých profesorů. Z „rukopisného hlediska“ je nutné vytknout, že Svatoš nedostatečně osvětluje Kvičalovu úlohu při rozpoutání rukopisného boje roku 1886. V příslušné kapitole zmiňuje, že Gebauer dal svůj článek Kvičalovi k posouzení, že Kvičala dohodl s Masarykem otištění článku v *Athenaeu* a že tím chtěl dodat váhu určité

¹⁾ Pěkné je Královo blahopřání k Masarykovým šedesátinám: „Vzpomínaje trudných chvílí, které jsme zažili za slavného rukopisného boje od všelijakých nezapomenutelných osob, a podpory, které jste Vy nám všem poskytoval svou vytrvalostí a neohrožeností, připojuji se k dnešním gratulantům.“

Jan Kvíčala

Josef Král

skupině univerzitních profesorů. Další informace se čtenář dozvídá z různých narážek na jiných místech knihy. Na straně 93–94 se mimochodem sděluje, že Kvíčala napsal ke Gebauerově článku vlastnoruční doplňky, ve kterých ostře kritizoval Hattalu, a že tyto doplňky jsou zachovány v LA PNP v osobním fondu Jana Gebauera.

Podíl Kvíčaly na rukopisném sporu osvětluje též následující místo z Králova *Otevřeného dopisu*: „Tento spor rukopisný jste vy spoluzahájil, a že jste tak učinil, že jste pravdě vědecké průchod zjednatí se snažil, to bude se Vám vždycky pokládati za zásluhu a čest. Vy jste však, slovní pane, v hájení pravdy nevytrval, nýbrž záhy přešel jste k jejím protivníkům, a to Vám, slovní pane, nikdy nebude ke cti.“

Masaryk popisoval události tak, že jej Kvíčala pozval 21. ledna k sobě, vyložil mu obsah Gebauerova článku a vyzval k uvažování, co dít se má. Promluvili o všech možnostech a ustanovili, že článek, revidovaný Prof. Kvíčalou, bude uveřejněn v Athenaeu. Společně se zavázali, že pravdě o Rukopisech zjednájí průchod a zosnovali do podrobností celkový plán.

Autor knihy měl podle mě uvést, že Kvíčala byl jedním z hlavních činitelů při rozpoutání rukopisného boje v roce 1886, nebo že byl za takového považován.

Přes tento nedostatek je kniha cenným pramenem informací o společenském a soukromém životě osobností, které se zúčastnily rukopisného sporu.

DANAMENTZLOVÁ

Členské zprávy

Výbor České společnosti rukopisné přeje všem členům a příznivcům ČSR krásné vánoční svátky a hodně zdraví, štěstí, spokojenosti a úspěchů v roce 2011.

Zároveň si dovoluujeme upozornit, že konání XVII. řádné valné hromady ČSR bylo stanoveno na sobotu 16. dubna 2011 od 13:00. Místo konání bude oznámeno v příštích Zprávách nebo zvláštní pozvánkou.

VÝBOR ČSR

Drobné zprávy

(listopad 2009 – prosinec 2010)

- Česká televize vysílá pořad *Dvaasedmdesát jmen české historie*, jde o jména 72 mužů z fasády Národního muzea. Dne 20. listopadu 2009 byl uveden pořad 53/72 věnovaný Josefu Jungmannovi. Průvodce pořadem, historik Doc. Petr Charvát, mimo jiné řekl: „Připomeňme si také, že Jungmann pevně uvěřil v pravost tak zvaného Královédvorského a Zelenohorského rukopisu a před odpůrci hájil jejich autenticitu tak úporně, až vzniklo podezření, zda se náhodou na jejich padělání nepodílel.“
- *Lidové noviny* (28.11.2009) přinesly na titulní straně článek *Velký literární podfuk. Nadějná vietnamská spisovatelka Lan Pham Thi neexistuje*. Její úspěšnou knihu napsal Jan Cempírek z Českých Budějovic. Redaktor Jiří Peňás dále napsal: „S nadsázkou by se dalo napsat: Sto devadesát let po objevení tzv. Rukopisů má česká společnost další aféru s podvrženým literárním textem ... S Rukopisy má případ společně třeba dobré úmysly: podpořit něco, co si kulturní elita myslí, že by mělo existovat, a tak to udělat třeba i falešně. Na rozdíl od Václava Hanky a Josefa Lindy však Jan Cempírek především chtěl takové kruhy napálit a udělat si z nich legraci. Na rozdíl od obrozenců se také ihned přiznal.“
- Městské divadlo v Pardubicích oslavilo 11. prosince 2009 sto let otevření. Budova byla postavena podle návrhu architekta Antonína Balšánka. Na průčelí divadla jsou dva obrazy Františka Urbana, také namaloval oponu (shořela 1937, replika 2002). Obraz na budově vpravo znázorňuje Libušínský soud. Je zhotoven jako mozaika z nepravidelných kachlí.
- Časopis Masarykova demokratického hnutí *Čas* (číslo 88/2009) otiskl studentskou práci *Boj o Rukopisy*.
- *Zprávy spolku Svatobor* (č. 5/09) otiskly článek Petra Brzokoupila *Jsou to opravdu falzifikáty?* (převzato z časopisu *Enigma* 9/2008). Dále byl otištěn přepis Rukopisu zelenohorského.
- Časopis Národního muzea – řada historická (ročník 178, 2009, č. 1–2) otiskl studii Matěje Trepeše *Co všechno pane kolego, můj mozek nedovede si nějak srovnat... (... aneb variety vzájemných*

vztahů T. G. Masaryka a J. Kalouska). Největší část studie se týká Rukopisů v kapitole *Boje o Rukopisy a jejich dozvuky: na rozcestí mezi vědou a politikou (1886-1888)*.

- Česká televize vysílá pořad *Dvaasedmdesát jmen české historie*, jde o jména 72 mužů z fasády Národního muzea. Dne 8. ledna 2010 byl uveden pořad 57/72 věnovaný Václavu Hankovi, kde také zaznělo: „Václav Hanka ... Díky nesmírné pracovitosti a činorodosti patřil k předním osobnostem své doby. Největší věhlas doma i ve světě mu přineslo jeho údajné objevení Rukopisu královédvorského a zelenohorského. Později se však začalo prokazovat, že se jedná o falza, o čemž se dodnes vedou spory.“
- Česká knižnice (edice nejvýznamnějších českých knih od středověku po současnost, celkem by měla obsáhnout asi 200 svazků) chystá na podzim 2010 vydání RKZ, edici připravil Mgr. Dalibor Dobiáš. Bohužel texty písní RKZ nebudou ve staročeštině, ale v novodobém přebásnění Kamila Bednáře.
- *Plzeňský deník* (13. ledna 2010) přinesl zprávu o pronájmu zámku Zelená Hora francouzské společnosti CCEC, která z něj chce udělat luxusní hotel s kulturním a sportovním centrem. Bude obnoven Zelenohorský pivovar a na zámku bude zřízena kuchařská akademie. Obec Klášter, které zámek patří, pronajala Zelenou Horu na šedesát let. Doufáme, že bude po rekonstrukci přístupná turistům místnost s nástrojnou freskou znázorňující bitvu Jaroslava ze Šternberka proti Tatarům u Olomouce.
- Na server YouTube umístila 25. ledna 2010 Mgr. Dana Mentzlová naučné čtyřminutové pásmo Rukopisy královédvorský a zelenohorský. (<http://www.youtube.com/watch?v=MppojGH4Jgg>)
- Časopis *Fakta & svědectví* (2010/01) otiskl článek Martina Nekoly *Tomáš Garrigue Masaryk a spor o Rukopisy*.
- Masarykovo demokratické hnutí ve spolupráci s Ministerstvem školství vyhlásilo 3. ročník soutěže *TGM – život, dílo a odkaz pro současnost*. Soutěž je vyhlášena pro všechny základní a střední školy. Na rok 2010 jsou vyhlášena témata *TGM a I. světová válka* a *TGM a boj o Rukopisy*. Vyhodnocení soutěže proběhne v září 2010.
- Televize NOVA vysílala (1.2.2010) pořad *Víkend – magazín Televizních novin*, který uváděli Lucie Borhyová a Rey Koranteng. Jedna z reportáží byla o Rukopisech královédvorském a zelenohorském. Upoutávka na pořad: „Hrozilo někdy Masarykovi, že mu Češi nafackují na ulici? Ano, v době bojů o Rukopisy.“ Dále jsme se dověděli, že „před 130 lety zuřila v Čechách občanská válka, i když se bojovalo jen perem a slovem“. V pořadu vystoupili: historik Jiří Pokorný z Pedagogické fakulty UK, zaměstnanci Národního muzea Marta Vaculínová a Lubomír Sršeň, bývalý ředitel Kriminálního ústavu Jan Hlaváček. „V Kriminálním ústavu pracoval tým pěti odborníků a celé zkoumání záhady RKZ trvalo padesát měsíců“, pravil Hlaváček. Nečekaný závěr pořadu: „Rukopisy představují jeden z vrcholů českého písemnictví.“
- Časopis *Enigma* (3/2010) přinesl článek Lenky Kabeláčové *Jaroslav ze Šternberka s podtitulem Je náš národní hrdina jenom vymyšlený?*. Článek končí větou „Podaři se někdy historikům s definitivní platností prokázat, co se tehdy u Olomouce vlastně stalo?“
- Krajanské spolky České srdce, Slovanská beseda a Akademický spolek ve Vídni uspořádaly 6.3.2010 přednášku u příležitosti 160. výročí narození TGM s názvem *TGM a spory o Rukopisy*.
- Česká televize uvedla (12.3.2010) další pořad z cyklu *Dvaasedmdesát jmen české historie*, jde o jména 72 mužů z fasády Národního muzea. Pořad číslo 65/72 byl o zakladateli české archeologie Janu Erazimu Vocelovi (1803–1871). Byl jednatel muzea království Českého, roku 1854 založil časopis *Památky archeologické*. Průvodce pořadem mimo jiné řekl: „Zabýval se i Rukopisem královédvorským a zejména Rukopisem zelenohorským, v jehož pravost věřil.“
- Časopis *Biblio* (5–6/2010, www.grandbiblio.cz) měl jako téma čísla *Mystifikace a literární podvrhy*. O Rukopisech vyšly dva články *Pia fraus na přístích tisíc let* (Petr Bobek) a *Rukopisy – příběh dosud bez konce* (Karel Nesměrák).

- Museum Václava Hanky v Hořiněvsi připravilo pro knihovníky hradeckého kraje seminář *O životě a díle Václava Hanky* v sobotu 12. června 2010 dopoledne.
- Zámek Zelená Hora u Nepomuku pořádal 26. a 27. června 2010 pod názvem *Terazky na Zelené Hoře straší* komentované prohlídky s divadelními scénkami na motivy místních pověstí a záhad.
- Historický magazín *Živá historie* vydal reklamní leták, který obsahuje společenskou hru *Česká královská koruna*. Hraje se podobně jako Člověče nezlob se, zde můžete uvíznout na některých letopočtech. Například rok 1817 „Nalezl jsi Rukopis královédvorský. Povznesl jsi národní sebevědomí, ale podvádět se nemá. Za trest zůstaň 1 kolo stát a zpytuj svědomí.“
- Časopis *History* (7/2010) otiskl článek Heleny Stejskalové *Spory o Rukopisy: O pravosti básní rozhodovaly soudy a policie!*. Autorka popisuje soudní při Hanky s redaktorem Kuhem, který v časopise *Tagesbote aus Böhmen* otiskl anonymní články *Literární lži a paleografické pravdy*, které zpochybňují pravost Rukopisů.
- V nakladatelství Torst vyšla kniha Pavla Kosatíka *České snění*. Kniha obsahuje výběr z článků, které vycházely v seriálu *Snění o ...* v časopise *Tyden* v roce 2003. Je zde i článek *Sen o Rukopisech*, který je proti původnímu v závěru pozměněn.
- Mladá fronta DNES v sobotní příloze *Vikend* (4.9.2010) přinesla recenzi Kosatíkovy knihy *České snění*. Autor Jan Likavec mimo jiné napsal: „Naopak snad poněkud překvapivě se zastává padělatora Václava Hanky – v souvislosti s Rukopisy Kosatík argumentuje, že slovo ‚pravda‘ může mít v umění a vědě úplně jiný význam a že tvůrci Rukopisů se nedopustili stejného podvodu, jako když vědec falšuje výsledky svých pokusů.“
- Český rozhlas 2 – rádio Praha vysílal (9.10.2010) pořad *Tobogán* z divadla U hasičů, který uváděl Aleš Cibulka. Téma: Kde se pivo vaří, tam se dobře daří. V pořadu vystoupila Prof. Ing. Gabriela Basařová, DrSc. z Ústavu kvasné chemie VŠCHT. Řekla, že samostatnou výuku pivovarství založil roku 1848 Karel Josef Napoleon Balling, rektor pražské techniky. Jeho zeť prof. Antonín Bělohoubek učil také chemii na technice a také se stal rektorem. Prof. Basařová se dopustila faux pas když o něm dále řekla: „Prof. Bělohoubek byl jeden z prvních, který upozornil, že Rukopisy zelenohorský a královédvorský jsou podvrhy! Inkoust je novějšího data než se uvádí. Spolupracoval při počátcích odhalování nepravosti Rukopisů s T. G. Masarykem!“
- Čtvrtletník *Svobodné noviny* (3/2010) otiskl interview s Jiřím Urbanem *Boj o Rukopisy stále neskončil. Věřím, že naše argumenty padnou na úrodnou půdu*. Rozmlouval s ním Jan Kopal.
- Časopis *Česká literatura* (4/2010) uveřejnil studii Ivy Krejčové *Rukopis Královédvorský a ohlas Písně o Nibelunzích*. Autorka učí na Pedagogické fakultě UK literaturu 19. století.
- Na tematologické konferenci *Místo–Prostor–Krajina* v Olomouci (20.–21.10.2010) v aule FF UP vystoupil Dr. Dalibor Dobiáš s příspěvkem *Prostory Rukopisu královédvorského a soudobá literatura*.
- Ústav slovenské literatury SAV uspořádal vědeckou konferenci zaměřenou na problematiku realismu v literatuře 19. století *Reálna podoba realizmu* (25.–26.10.2010) v Galerii Artotéka v Městské knihovně v Bratislavě. Dalibor Dobiáš z Ústavu pro českou literaturu vystoupil s příspěvkem *Alois Jirásek a Rukopis královédvorský a zelenohorský*.
- Český rozhlas 3 – rádio Vltava (28.10.2010) vysílal záznam divadelní hry *České nebe* od autorů Cimrman, Smoljak a Svěrák.
- Časopis Masarykova demokratického hnutí ČAS (číslo 91, červenec–září 2010) otiskl článek Františka Morkese *Matematika v rukopisném sporu*.
- Nakladatelství Mladá fronta DNES (25.11.2010) vydalo DVD přílohu se záznamem divadelní hry "České nebe" od autorů Cimrman, Smoljak a Svěrák.
- *Lidové noviny* (18.12.2010) ohlásily výsledky ankety *Knihy roku 2010*. Mezi mnoha publikacemi získala jednu nominaci od režiséra J. A. Pitínského kniha *Julius Enders: Sborník vzpomínek a stati*. Odůvodnění nominace: „Živá vzpomínání na fenomenálního jazykovědce – rukopisníka – a překladatele (kompletního!) Aischyla.“

Julius Enders

Sborník vzpomínek a statí

Praha, Česká společnost rukopisná 2010, 78 s.

Kromě základního biografického náčrtu a úplné bibliografie jsou v jednotlivých příspěvcích sborníku – jímž chtějí autoři vzdát hold památce filologa, velkého obránce RKZ a vzácného člověka PhDr. Julia Enderse – jsou zachyceny jak jednotlivé oblasti, jímž se Enders věnoval (filologická a estetická problematika RKZ i dalších staročeských památek, překlady antické poezie), tak i osobní vzpomínky a impresy jeho přátel. Ukázky z Endersových dopisů a jeho poezie umožňují alespoň trochu nahlédnout do duševního a duchovního světa tohoto výjimečného muže.

Obsah sborníku

- Karel Nesměrák: *PhDr. Julius Enders život a dílo*
- Jiří Urban: *Moje svědectví o Juliu Endersovi*
- Robert Jan Hřebíček: *Vzpomínka na Dr. Julia Enderse*
- Otakar A. Kukla: *Jak se z nás stali přátelé*
- Radomil Šolc: *Listy přátelské*
- Dana Mentzlová: *Endersovy překlady Aischylových tragédií*
- Jiří Urban: *Básník Enders*

Cena sborníku pro členy ČSR je 50 Kč plus 30 Kč poštovné, pro ostatní zájemce 80 Kč plus 30 Kč poštovné; pro knihovny a odborná historická a bohemistická pracoviště zdarma.

Objednávky vyřizuje Karel Nesměrák, Tusarova 24/1250, 170 00 Praha 7,
e-mail: nesmerak@natur.cuni.cz

Česká společnost rukopisná

Česká společnost rukopisná je občanské sdružení, jehož posláním je vědecké bádání a popularizace poznatků o staročeských rukopisech, především však řešení sporných otázek kolem Rukopisů královédvorského a zelenohorského a památek s nimi spojovaných.

Česká společnost rukopisná byla založena roku 1932, aby naplnila slova Pavla Josefa Šafaříka:

My, Čechové, nemáme, bohužel, žádného spojení, žádného centrum, žádně České společnosti, žádných mužů, kteří by peněz a pár let na to obětovati mohli a chtěli, by to vše sebrali. Měla by se ta obrana našich památek sebrati, stará i nová, neboť již mnoho psáno, co by také ku vysvětlení přispělo. Nová i stará: nebo ten spor není nový.

Mezi členy České společnosti rukopisné najdeme takové osobnosti jako je světoznámý archeolog a antropolog Karel Absolon, chemik Karel Andrlík, fyziolog a dvojnásobný rektor Univerzity Karlovy František Mareš, astronom František Nušl, právník a senátor Václav Perek, chemik Viktorin Vojtěch. Společnost trvala přes dvacet let až do vynuceného rozchodu roku 1952.

V roce 1993 byla Česká společnost rukopisná obnovena a od té doby opět sdružuje obránce a přátele RKZ. V současnosti spočívá činnost společnosti především v samostatném vědeckém bádání. Společnost vydává dvakrát ročně vlastní časopis *Zprávy České společnosti rukopisné*. Členové společnosti se scházejí měsíčně k pravidelným pracovním schůzkám. Pro veřejnost organizuje společnost přednášky, exkurze a výstavy.

Česká společnost rukopisná spravuje i internetové stránky věnované RKZ, které představují v současné době nejobsáhlejší zdroj informací o Rukopisech:

<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/>

Chcete-li se o České společnosti rukopisné dovědět více nebo se stát jejím členem, kontaktujte nás:

Česká společnost rukopisná
Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6
e-mail: rkz@kix.fsv.cvut.cz

Česká společnost rukopisná (založena 1932)

Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6

e-mail: rkz@kix.fsv.cvut.cz

IČO: 492 801 80

Bankovní spojení:

ČSOB, č. ú.: 223 260 897/0300

WWW stránky o RKZ:

<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/>

WWW stránky ČSR:

<http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/csr/>

Elektronická konference o RKZ:

rkz-l@kix.fsv.cvut.cz

Zprávy České společnosti rukopisné

ISSN 1213-9033

Řada VII, číslo 5, vyšlo: 25. prosince 2010.

MK ČRE 13420

Vydává Česká společnost rukopisná, Jugoslávských partyzánů 21, 160 00 Praha 6.

E mail: rkz@kix.fsv.cvut.cz. On-line přístupno na <http://kix.fsv.cvut.cz/rkz/csr/>.

Vychází nepravidelně, nejméně dvakrát ročně. Rediguje RNDr. Karel Nesměrák, Ph.D.